

Korte mededelingen

Carex nigra met twee en drie stempels. In de duinvallei „het Vliegveld” bij Oostvoorne bestuderen wij sinds enige jaren het effect van kunstmest op de vegetatie. Dit onderzoek wordt uitgevoerd op een proefveld. In de vegetatie spelen *Carex nigra*, *C. disticha* en *C. flacca* een belangrijke rol. Het aantal en de bedekking van ieder van deze soorten binnen het proefveld was aanvankelijk moeilijk te bepalen. Zij waren op elkaar gaan lijken ten gevolge van de bemesting. Om de determinatie te vergemakkelijken zijn toen planten binnen en buiten het proefveld met elkaar vergeleken. Bij dit zorgvuldige bekijken van zeggen vonden we samen met mej. J. H. M. Olk in 1966 buiten het proefveld planten die op het eerste gezicht zowel kenmerken van *Carex nigra* als van *C. flacca* bezaten. Het was vooral merkwaardig, dat tussen de vrouwelijke bloemen met twee stempels soms exemplaren met drie stempels voorkwamen. Ook in latere jaren zijn deze planten aangetroffen. Op het Rijksherbarium werden door de heer J. H. Kern deze schijnbaar hybride planten toch als *Carex nigra* gedetermineerd. Tenslotte mag nog worden vermeld, dat gedeeltelijk steriele vrouwelijke aartjes voorkwamen bij de betreffende planten. Dit is echter een kenmerk, dat ons inziens wijder verbreid is bij de planten van *Carex nigra* in het duingebied van Voorne.

Oostvoorne.

A. H. J. Freijisen en mej. E. Heeres

Vestigingsmogelijkheden bij grondverstoring. In zijn artikel over de vegetatie van een gestoorde strook grond in een Goois heideveld [Gorteria 4(12), 1969, p. 217—218] veronderstelt de heer Griffioen, dat de talrijkheid van het zeldzame maanvarentje het gevolg is van grondverstoring. Op grond van eigen ervaring lijkt me deze veronder-

stelling juist te zijn. Is *Botrychium* in de nabijheid van de gestoorde strook misschien aanwezig geweest? Noodzakelijk is dit niet; de sporen kunnen van elders zijn aangevoerd.

Wat betreft het substraat is *Botrychium* niet kieskeurig. Jaren geleden vonden we, Dr. Andreas en schrijver, een groot aantal exemplaren op een niet meer gebruikte vuilstortplaats. Waarschijnlijk door spelende kinderen was het geheel, vooral langs de rand, in elkaar getrapt. Bovenop de belt groeiden wat ruderalen; op de hellingen en in de naaste omgeving, waar de heidevegetatie was gestoord, de maanvarentjes. We staken een paar exemplaren uit, waarbij we onmiddellijk op scherven, potten, ijzerdraad enz. stootten. De uitgestoken planten werden op het terrein „de Wolf”, nu Hortus de Wolf te Haren, uitgezet. Uitbreiding vond alleen daar plaats, waar de bestaande vegetatie was verstoord.

Waarom nu dit verhaal? Om er nog eens de aandacht op te vestigen, dat het behoud van bedreigde soorten in ons land mede, misschien wel voornamelijk, afhankelijk is van het ontstaan, hoe dan ook, van nieuwe vestigingsmogelijkheden voor deze soorten.

Dat „Natuurmonumenten” reeds in deze richting werkzaam is, is me bekend. Ik ben er echter van overtuigd, dat er nog veel meer zou moeten worden gedaan. Uiteraard indien de financiën dit toelaten.

Of het Staatsbosbeheer in zijn reservaten bewust groeiomstandigheden schept voor bedreigde soorten, is me niet bekend. Waarschijnlijk zullen hier de mogelijkheden groter zijn dan bij Natuurmonumenten.

In elk geval zal het voor floristen zinvol zijn, aandacht te besteden aan het ontstaan en het verloop van de vegetatie op al die plaatsen, waar door aanleg van wegen, waterleidingen, aanplantingen in ruilverkavelingen etc. vestigingsmogelijkheden, ook voor bedreigde soorten, aanwezig zijn.

Haren, Gr.

E. Laarman